

فهرست

FILM	پاسخ	سؤالات	درسنامه
31 min	۷۲	۹	۶
30 min	۷۳	۱۴	۱۲
36 min	۷۴	۱۹	۱۶
33 min	۷۵	۲۵	۲۲
38 min	۷۶	۳۲	۲۸
34 min	۷۸	۳۹	۳۶
40 min	۷۹	۴۷	۴۳
20 min	۸۱	۵۳	۵۱
38 min	۸۳	۶۰	۵۶
42 min	۸۵	۶۷	۶۴

درس اول: کنش‌های ما
درس دوم: پدیده‌های اجتماعی
درس سوم: جامعه و فرهنگ
درس چهارم: ارزیابی فرهنگ‌ها
درس پنجم: هویت
درس ششم: بازتولید هویت اجتماعی
درس هفتم: تحولات هویتی جامعه
درس هشتم: بعد فرهنگی هویت ایران
درس نهم: بعد سیاسی هویت ایران
درس دهم: ابعاد جمعیتی و اقتصادی هویت ایران

امتحان نهایی

۹۶	آزمون ۷: خرداد ماه ۱۴۰۰
۹۷	آزمون ۸: دی ماه ۱۴۰۰
۹۸	آزمون ۹: شهریور ماه ۱۴۰۰
۱۰۰	آزمون ۱۰: خرداد ماه ۱۴۰۱
۱۰۱	آزمون ۱۱: شهریور ماه ۱۴۰۱
۱۰۳	پاسخ‌نامه تشریحی آزمون ۱ تا ۱۱

۸۸	آزمون ۱: خرداد ماه ۱۳۹۸
۸۹	آزمون ۲: دی ماه ۱۳۹۸
۹۰	آزمون ۳: شهریور ماه ۱۳۹۸
۹۱	آزمون ۴: تیر ماه ۱۳۹۹
۹۳	آزمون ۵: دی ماه ۱۳۹۹
۹۴	آزمون ۶: شهریور ماه ۱۳۹۹

دهم	نهم	هشتم	هفتم	ششم	پنجم	چهارم	سوم	دوم	اول	شماره درس	بارم‌بندی درس
-	-	-	-	-	۴	۴	۴	۴	۴	نوبت اول	هویت اجتماعی
۳	۳	۳	۳	۳			۵			نوبت دوم	

1

بخش

درستامه

و سوالات تشریحی

درس اول

کنش‌های ما

سلام مجدد! چرا مجدد؟! چون یه بار تو مقدمه بهت سلام کردم ولی چون می‌دونم نخوندیش، دوباره اینجا می‌گم که بری بخونیش! طی سال تحصیلی خیلی به درس هویت اجتماعی اهمیت ندادی، باشه! مطالبش نجسب بود، باشه! با تقلب یه نمره‌ای گرفتی، باشه! اصلاً آنقدر هویت اجتماعی نخوندی که کتابت تار عنکبوت بسته، اونم باشه! این همه باشه من به تو گفتم حالا یه باشه تو به من بگو ... بیا این فرمولی که بهت می‌دم رو اجرا کن تو امتحان نهایی هویت اجتماعی ۲۰ می‌گیری! باشه؟! درس اول هویت اجتماعی دو تا تیترا اصلی داره: ۱ ویژگی‌های کنش ۲ پیامدهای کنش. سؤالات امتحان نهاییش هیچ پیچیدگی خاصی نداره، اگه مثالی ازش بیاد، خارج از کتاب نیست اما طراح امتحان نهایی جدیدنا بلا شده و از عکسا هم سؤال میدن. اینا رو گفتم که حواست جمع باشه وگرنه همش با فرمول حله!

اسکن کنید

برای استفاده از فیلم‌های آموزشی شب امتحان این درس QR-code مقابل را اسکن کنید.

فیلم شب امتحان

کنش ما انسان‌ها چه ویژگی‌هایی دارد؟

به ساده‌ترین زبان ممکن، کنش همان کاری است که انسان انجام می‌دهد، مثل مطالعه کردن، مسواک زدن، مشورت کردن و ... در زبان فارسی برای فعالیت‌های انسان، اسم‌های گوناگونی مانند کار، عمل، فعل، رفتار، کردار و کنش وجود دارد و انجام‌دهنده این رفتارها نیز با عناوینی مثل کارگر، کارمند، کارگزار، کارفرما و عامل شناخته می‌شوند.

تعریف • در علوم انسانی به فعالیتی که انسان انجام می‌دهد، کنش می‌گویند.

• در علوم انسانی به انجام‌دهنده کنش، کنشگر می‌گویند.

نکته

کنش انسان ویژگی‌هایی دارد که باعث متمایز شدن آن از فعالیت سایر مخلوقات مانند حیوانات می‌شود.

سؤال ویژگی‌های کنش انسان‌ها کدام‌اند؟

پاسخ ۱ آگاهانه بودن ۲ ارادی بودن ۳ هدف‌دار بودن ۴ معنادار بودن

آگاهانه بودن

آگاهانه بودن کنش به این معناست که کنش وابسته به آگاهی آدمی است و بدون علم و آگاهی انجام نمی‌شود.

مثال ۱ وقتی برای اولین بار از یک کالای پیچیده مثل دوربین عکاسی استفاده می‌کنید، برای کسب آگاهی به دفترچه راهنمای آن مراجعه می‌کنید

ولی پس از آن دیگر سراغی از دفترچه راهنما نمی‌گیرید؛ چون نسبت به عملکرد دستگاه آگاهی دارید.

۲ سخن گفتن یک کنش است و براساس آگاهی ما نسبت به واژگان و دستور زبان شکل می‌گیرد؛ به همین دلیل اگر ما آگاهی خود را نسبت به کلمات و معانی آن‌ها از دست بدهیم، از گفتار بازمی‌مانیم یا چون به کلمات و ساختارهای زبان چینی آگاهی نداریم، نمی‌توانیم به آن زبان صحبت کنیم.

ارادی بودن

کنش به ارادهٔ انسان وابسته است؛ یعنی تا خواست و ارادهٔ انسان نباشد، انجام نمی‌شود. پس علاوه بر آگاهی، ارادهٔ کنشگر نیز ضروری است؛ زیرا ممکن است فردی نسبت به کاری آگاهی داشته باشد ولی تصمیم به انجام آن نگیرد.

مثال دانش‌آموزی پس از برگشت از دبیرستان بر سر دو راهی قرار گرفته است که ابتدا استراحت کند یا تکالیف مدرسه‌اش را انجام دهد. **کلاً هر جا تو سؤال صحبت از دو راهی و انتخاب کردن بود، می‌شه ویژگی ارادی بودن.**

نکته

کنش انسان ارادی است؛ پس فعالیت‌هایی مثل ضریان قلب، گردش خون و بسته شدن ناخودآگاه چشم در مواجهه با خطر، کنش نیستند؛ زیرا این اعمال **ارادی نیستند**.

طراح‌پسند ممکن است کنش از روی اشتیاق یا اکراه یا اضطرار یا بنا بر ضرورتی انجام شود اما مهم این است که انجام این کارها از روی اراده بوده است.

مثال فردی که از خطر یا آتش‌سوزی می‌گریزد، با ارادهٔ خود این کنش را انجام داده است، او می‌توانست بماند و با خطر مواجه شود.

هدف‌دار بودن

انسان از انجام هر کنشی به دنبال رسیدن به هدفی است؛ به همین دلیل سؤال «چرا چنین کاری را کردی؟» را می‌توان از هر کنشگری پرسید؛ زیرا فعالیت‌های انسان با قصد و هدف خاصی انجام می‌شود، اگرچه همیشه انسان به هدفی که مدنظر دارد، نمی‌رسد.

مثال فردی از میان جمع برمی‌خیزد و پنجرهٔ کلاس را باز می‌کند، اگر از او سؤال شود چرا این کار را کردی؟ ممکن است بگوید: «**هدفم** عوض شدن هوای کلاس بود.»

سؤال آیا انسان‌های مختلف از انجام کنش‌هایشان، هدف‌های یکسانی دارند؟

پاسخ خیر. مثلاً اشخاصی که کنار یک رودخانه هستند ممکن است اهداف گوناگونی مثل: شنا کردن، ماهیگیری، لذت بردن از صدای آب و ... در ذهن داشته باشند.

معنادار بودن

با توجه به ویژگی‌های آگاهانه، ارادی و هدف‌دار بودن، کنش دارای معنا است و انسان‌ها با توجه به معنای یک کنش آن را انجام می‌دهند و پاسخ دادن به همان کنش نیز مستلزم درک صحیح معنای آن است.

مثال دانش‌آموزی در کلاس دستش را بالا می‌آورد و این کار را آگاهانه، ارادی و هدفمند انجام می‌دهد، با توجه به این موارد، کنش او معنادار است و معنای آن اجازه خواستن از معلم است. معلم نیز در صورتی که بالا بردن دست را، اجازه خواستن معنا کند، می‌تواند به کنش دانش‌آموز پاسخ مناسب بدهد.

سؤال بوق زدن راننده یک کنش است؛ معانی مختلف آن چیست؟

پاسخ بوق زدن معانی مختلفی دارد؛ مثل: ۱. نشان دادن شادی ۲. اعتراض کردن ۳. تشکر از دیگران ۴. اخطار دادن ۵. سلام و خداحافظی کردن

ایستگاه سؤال

شهریور ۱۴۰۰

دی ۱۴۰۰

شهریور ۹۹

۱ | کنش‌ها ممکن است با اشتیاق یا از روی اضطرار انجام شوند، اما در هر حال

۲ | اگر کنشگری فعالیت خود را با قصد خاصی انجام دهد، مصداق کدام ویژگی کنش است؟

۳ | بسته شدن ناخودآگاه چشم در مواجهه با خطر، کنش فردی است. (صحیح / غلط)

پاسخ ۱. ارادی‌اند.

۲. هدف‌دار بودن

۳. نادرست (به دلیل ارادی نبودن، اصلاً کنشی انجام نشده است.)

کنش ما چه آثار و پیامدهایی دارد؟

هر کنشی آثار و پیامدهایی دارد؛ این آثار و پیامدها به دو گروه تقسیم می‌شوند: ۱ پیامدهای ارادی (غیرطبیعی) ۲ پیامدهای غیرارادی (طبیعی)

سؤال ویژگی پیامدهای ارادی کنش چیست؟

پاسخ ۱ به اراده انسان‌ها، یعنی خود کنشگر یا دیگری، وابسته‌اند. ۲ خودشان کنش هستند و کنشگری باید آن‌ها را انجام دهد. ۳ احتمالی‌اند؛ یعنی ممکن است انجام بشوند یا نشود؛ در واقع اگر فرد آن‌ها را اراده کند، انجام می‌شوند و اگر آن‌ها را نخواهد، انجام نمی‌شوند.

مثال ۱ فردی سلام می‌کند. پاسخ دادن یا پاسخ ندادن او پیامد ارادی کنش او محسوب می‌شود که به اراده پاسخ‌دهنده بستگی دارد. ۲ دانش‌آموزی کتاب درسی خود را مطالعه می‌کند و در پی آن اولاً به سؤالات امتحانی پاسخ می‌دهد و ثانیاً معلم به او نمره متناسب می‌دهد؛ به ترتیب پاسخ دادن به سؤالات، پیامد ارادی کنش است که وابسته به اراده خود کنشگر یعنی دانش‌آموز بوده و دادن نمره نیز پیامد ارادی کنش است که به اراده دیگری یعنی معلم بستگی دارد.

پیامدهای غیرارادی: برخلاف موارد بالا ویژگی‌های پیامدهای غیرارادی عبارتند از: ۱ به اراده انسان‌ها بستگی ندارند. ۲ کنش نیستند؛ یعنی لازم نیست کنشگری آن‌ها را انجام دهد بلکه نتیجه طبیعی کنش هستند. ۳ قطعی هستند؛ یعنی حتماً انجام می‌شوند.

مثال ۱ وقتی پنجره کلاس را باز می‌کنید، هوای کلاس عوض می‌شود. ۲ فردی که وضو می‌گیرد، دست و صورتش پاکیزه می‌شود. ۳ لیز خوردن، پیامد غیرارادی کنش پا گذاشتن روی پوست موز است.

پیامدهای غیرارادی	پیامدهای ارادی		کنش
	وابسته به اراده دیگری	وابسته به اراده کنشگر	
سلامتی، نشاط، تندرستی	پذیرفته شدن در تیم به عنوان هم‌تیمی، مورد تحسین و تشویق دیگران قرار گرفتن	ورزشکار حرفه‌ای شدن، همکاری، گروهی بازی کردن، کمک کردن به دیگران	ورزش کردن
آسیب به سلامتی و ابتلا به بیماری‌های قلبی و سرطان	تعارف سیگار و دخانیات به فرد، سرزنش یا نکوهش	هدر دادن پول، اتلاف زمان، ترک آن یا معتاد شدن	سیگار و قلیان کشیدن
آرامش و سلامت روانی	دعوت فرد به آرامش، تحسین دیگران	ترک کردن محل، پرهیز از دعوای فیزیکی	کنترل خشم
امنیت اجتماعی، خشنودی خداوند	تحسین و تمجید دیگران	داشتن پوشش مناسب و برخورد صحیح با دیگران	رعایت حیا

نکته

معمولاً انسان‌ها کنش‌های خود را با در نظر گرفتن پیامدهای ارادی و غیرارادی آن انجام می‌دهند و از انجام برخی کنش‌هایی که پیامدهای نامطلوب دارد، خودداری می‌کنند.

سؤال آیه «آدمی در گرو عمل خویش است» را تحلیل کنید.

پاسخ انسان اعمال خود را با آگاهی و اراده انجام می‌دهد. آدمی با افکار و اعمال خود ارزیابی می‌شود و باید مسئولیت اعمالی که انجام می‌دهد را بپذیرد و پیامدهای کار و کنش‌های خود را قبول کند. خداوند به انسان یادآور شده است که با توجه به قوه تعقل و اختیار که به او بخشیده است، باید عواقب و مسئولیت کارهای خود را بپذیرد.

ایستگاه سؤال

۱ کاهش روابط عاطفی میان اعضای خانواده، پیامد طبیعی استفاده افراطی از شبکه‌های مجازی است. (صحیح / غلط)

۲ عوض شدن هوای کلاس بعد از باز کردن پنجره کنش است. پیامد غیرارادی پیامد ارادی

۳ پیامدهای غیرارادی کنش هستند ولی پیامدهای ارادی کنش هستند.

۴ انسان‌ها به چه دلیل ممکن است از انجام برخی کنش‌ها خودداری کنند؟

پاسخ ۱. درست (دیدید از کجا سؤال داده؟ تصاویر کتاب که نکات همشون تو درسنامه هست.)

۲. پیامد غیرارادی ۳. قطعی - احتمالی ۴. پیامدهای نامطلوب کنش

سؤالات صحیح / غلط

۱. کاهش روابط عاطفی میان اعضای خانواده، پیامد طبیعی استفاده افراطی از شبکه‌های مجازی است. (خرداد ۱۴۰۱)
۲. اگر انسان کاری را با اکراه و یا از روی اضطرار انجام دهد؛ کنشی انجام نداده است. (خرداد خارج ۱۴۰۱)
۳. برخی پیامدهای کنش، ارادی‌اند که این دسته پیامدها خودشان کنش هستند. (شهریور ۱۴۰۰)
۴. کنش‌ها ممکن است با اشتیاق یا با اکراه یا حتی از روی اضطرار و بنا به ضرورتی انجام شوند، اما در هر حال، ارادی‌اند. (دی خارج ۱۴۰۰)
۵. فردی که از خطر می‌گریزد کنشی انجام نداده، زیرا عمل او از روی اضطرار است. (خرداد ۹۹)
۶. بسته شدن ناخودآگاه چشم در مواجهه با خطر، کنش فردی محسوب می‌شود. (شهریور ۹۹ - دی ۹۸)
۷. پیامدهای غیرارادی کنش احتمالی هستند؛ یعنی ممکن است انجام بشوند یا نشوند. (دی ۹۹)
۸. کسب مدال ورزشی از پیامدهای ارادی وابسته به اراده دیگران در کنش ورزش کردن است. (دی خارج ۹۹)
۹. پیامدهای غیرارادی کنش قطعی هستند ولی پیامدهای ارادی احتمالی‌اند. (شهریور ۹۸)
۱۰. کنش وابسته به آگاهی آدمی است و بدون آگاهی انجام نمی‌شود. (شهریور خارج ۹۸)
۱۱. در علوم انسانی به فعالیتی که انسان انجام می‌دهد، عمل و کردار می‌گویند.
۱۲. ناتوانی فرد در سخن گفتن به زبان بیگانه، به دلیل فقدان آگاهی است.
۱۳. پرسش «چرا چنین کاری کردی؟» را می‌توان از هرکنشگری پرسید؛ زیرا کنش انسان، ارادی است.
۱۴. بعضی از کنش‌ها، آثار و پیامدهایی دارند.
۱۵. لیز خوردن فرد در پی پانهان بر پوست موز، پیامد طبیعی کنش است.
۱۶. پیامدهای غیرارادی کنش، نتیجه طبیعی کنش هستند.
۱۷. تشویق یک ورزشکار توسط دیگران پیامد ارادی کنش و وابسته به اراده کنشگر دیگر است.

سؤالات جای خالی

۱۸. پاسخ دادن به سؤالات امتحانی و نمره دادن استاد، پیامدهای کنشی مطالعه کردن است. (خرداد خارج ۱۴۰۱)
۱۹. کنش‌ها ممکن است با اشتیاق یا از روی اضطرار انجام شوند، اما در هر حال (شهریور ۱۴۰۰)
۲۰. قرار گرفتن بر سر دو راهی، یکی از ویژگی‌های کنش را نشان می‌دهد. آن ویژگی، بودن کنش است. (شهریور ۹۹)
۲۱. پیامدهای غیرارادی کنش هستند ولی پیامدهای ارادی کنش هستند. (دی ۹۸)
۲۲. در علوم انسانی به فعالیتی که انسان انجام می‌دهد، می‌گویند.
۲۳. استفاده از دفترچه راهنمای ماشین لباس‌شویی به ویژگی کنش اشاره دارد.
۲۴. فعالیت‌هایی مثل ضربان قلب و گردش خون به علت فقدان ویژگی کنش محسوب نمی‌شوند.
۲۵. می‌توان گفت پیامدهای خودشان کنش هستند.
۲۶. پیامدهای کنش احتمالی هستند.
۲۷. سایرین در صورتی می‌توانند به کنش پاسخ مناسب دهند که

سؤالات چهارگزینه‌ای

۲۸. درس خواندن برای دستیابی به شغل و درآمد، به کدام یک از ویژگی‌های کنش اشاره دارد؟ (خرداد ۱۴۰۱)

(۱) معنادار بودن	(۲) آگاهانه بودن	(۳) ارادی بودن	(۴) هدف‌دار بودن
------------------	------------------	----------------	------------------
۲۹. عبارتهای زیر بیانگر کدام ویژگی کنش است؟ (شهریور ۱۴۰۰)

(۱) ارادی بودن - هدف‌دار بودن	(۲) معنادار بودن - هدف‌دار بودن
(۳) معنادار بودن - آگاهانه بودن	(۴) آگاهانه بودن - ارادی بودن

- وقتی برای اولین بار برای استفاده از یک کالای پیچیده به دفترچه راهنمای آن مراجعه می‌کنیم.

- قرار گرفتن بر سر دو راهی

۴۱. جدول زیر را کامل کنید.

کنش	پیامد ارادی	پیامد غیرارادی
کنترل خشمالف.....ب.....
نماز خواندنج.....د.....

سؤالات پاسخ کوتاه

۴۲. انسان‌ها به چه دلیل ممکن است از انجام برخی کنش‌ها خودداری کنند؟
(خرداد خارج ۱۴۰۱- دی ۹۸)
۴۳. «قرار گرفتن بر سر دو راهی، یکی از ویژگی‌های کنش را نشان می‌دهد.» این عبارت مربوط به کدام یک از ویژگی‌های کنش است؟
(دی ۱۴۰۰)
۴۴. اگر کنشگری فعالیت خود را با قصد خاصی انجام دهد، مصداق کدام ویژگی کنش است؟
(شهریور ۹۸)
۴۵. مهم‌ترین ویژگی کنش چیست؟ (ذکر حداقل دو مورد ضروری است).
(شهریور خارج ۹۸)
۴۶. آیا درس خواندن یک کنش است؟ چرا؟
(شهریور خارج ۹۸)
۴۷. قرار گرفتن شخص بر سر دو راهی، بیانگر کدام ویژگی کنش است؟
۴۸. اگر از شخصی بپرسیم «چرا این کار را کردی؟» هدف ما اشاره به کدام ویژگی کنش است؟
۴۹. آلودگی هوا در اثر استفاده از خودروهای فرسوده، مربوط به کدام نوع از پیامدهای کنش است؟
۵۰. پیامد ارادی و غیرارادی کنش ورزش کردن چیست؟
۵۱. کدام دسته از پیامدهای کنش، خودشان کنش هستند؟
۵۲. به علت فقدان کدام ویژگی کنش، فعالیت‌هایی مثل بالا رفتن فشار خون در اثر مصرف زیاد نمک، کنش محسوب نمی‌شود؟

سؤالات پاسخ بلند

۵۳. پیامدهای ارادی کنش را توضیح دهید.
(دی ۱۴۰۰)
۵۴. منظور از معنادار بودن کنش چیست؟ با مثال توضیح دهید.
(دی ۹۹)
۵۵. از ویژگی‌های کنش، دو مورد را به طور خلاصه توضیح دهید.
(دی خارج ۹۹)
۵۶. مفهوم «کنش آگاهانه» را با مثال توضیح دهید.
(خرداد خارج ۹۹)
۵۷. تفاوت پیامدهای ارادی و غیرارادی کنش انسانی را بنویسید.
(دی ۹۷)
۵۸. ارادی بودن کنش به چه معناست؟
۵۹. توجه به پیامدهای کنش، چه تأثیری بر آدمیان دارد؟
۶۰. شخصی به دلیل قرار گرفتن در شرایط اضطرار برای پرداخت بدهی‌هایش، مجبور می‌شود اتومبیل خود را با قیمت بسیار پایین بفروشد، آیا کار او یک کنش است؟ چرا؟
۶۱. ویژگی پیامدهای ارادی کنش چیست؟
۶۲. منظور از قطعی یا احتمالی بودن پیامدهای کنش چیست؟
۶۳. پیامدهای طبیعی کنش چگونه‌اند؟ مثال بزنید.
۶۴. آیه شریفه «آدمی در گرو عمل خویش است» را تحلیل نمایید.
۶۵. جمله زیر به کدام ویژگی کنش اشاره دارد؟ توضیح دهید.
«مریم پس از قبولی در کنکور سراسری، بین انتخاب رشته حقوق و روانشناسی مردد است.»

پدیده‌های اجتماعی

۲

تعداد تعریف‌های این درس نسبتاً زیاد و به کمی مفاهیمش بهم نزدیکن. توی این درس با اسمایی مثل کنش، ارزش و هنجار اجتماعی آشنا می‌شی که عجیب طراحی‌شده و صاف میاد دست می‌ذاره رو همینا. از این درس سؤال صحیح و غلط و جای خالی زیاد میاد.

اسکن کنید

برای استفاده از فیلم‌های آموزشی شب امتحان این درس QR-code مقابل را اسکن کنید.

فیلم شب امتحان

کنش اجتماعی چیست؟

کنش‌ها را می‌توان به انواعی تقسیم کرد. یکی از معیارهایی که برای طبقه‌بندی کنش‌ها استفاده می‌شود، فردی یا اجتماعی بودن است. اگر غذا خوردن خود در خانه و در تنهایی را با زمانی که در رستوران در حال غذا خوردن هستید مقایسه کنید، متوجه تفاوت‌هایی خواهید شد. دلیل تفاوت رفتار ما، هنگامی که در جمعی هستیم، این است که ما به دیگران توجه می‌کنیم؛ یعنی با در نظر گرفتن دیگران کنش فردی به کنش اجتماعی تبدیل می‌شود.

تعریف کنش اجتماعی نوعی کنش است که با توجه به دیگران انجام می‌شود.

نکته

در کنش اجتماعی، اراده و آگاهی کنشگر ناظر به دیگران، ویژگی‌ها و اعمال آن‌هاست.

طراحی‌پسند کنش اجتماعی فقط در حضور فیزیکی دیگران صورت نمی‌گیرد؛ یعنی برای این‌که یک کنش، اجتماعی باشد لازم نیست دیگران حضور فیزیکی داشته باشند و برعکس ممکن است کنشگر در میان جمعیت باشد، اما چون به دیگران توجهی ندارد، کنش فردی انجام دهد.

مثال ۱ رعایت قوانین راهنمایی و رانندگی در نیمه شب و به دور از چشم دیگران و حتی دوربین‌های مخفی، یک کنش اجتماعی است.

۲ وقتی فردی در کلاس درس حضور دارد ولی بی‌توجه به اطرافیان در ذهن خود، رودخانه‌ای خروشان را تخیل می‌کند، کنش فردی انجام می‌دهد.

کنش‌های ما نه تنها در ارتباط با دیگران انجام می‌شوند، بلکه در ارتباط با خودمان، خلقت (طبیعت و ماوراء طبیعت) و خداوند متعال نیز صورت می‌گیرند.

ایستگاه سؤال

دی ۱۴۰۰

خرداد خارج ۹۹

۱ | کنش اجتماعی فقط در حضور فیزیکی دیگران صورت می‌گیرد. (صحیح / غلط)

۲ | با در نظر گرفتن دیگران، کنش فردی به یک کنش اجتماعی تبدیل می‌شود. (صحیح / غلط)

پاسخ ۱. نادرست (کنش اجتماعی فقط در حضور فیزیکی دیگران صورت نمی‌گیرد.)

۲. درست

پدیده‌های اجتماعی کدامند و چگونه شکل می‌گیرند؟

تعریف به کنش‌های اجتماعی و پیامدهای آن پدیده اجتماعی می‌گویند.

مثال بانک، مسجد، پلیس، خانواده، مدرسه، گروه دوستان، نمادها، هنجارها، ارزش‌ها و باورهای اجتماعی

طراح‌پسند کنش اجتماعی خردترین پدیده اجتماعی است و سایر پدیده‌های اجتماعی، آثار و پیامدهای آن هستند.

تعریف هنجار اجتماعی؛ شیوه انجام کنش اجتماعی است که مورد قبول افراد جامعه قرار گرفته است.

مثال در هر جامعه شیوه احوالپرسی از دیگران یا عزاداری شیوه معینی دارد. (هر جا باید و نباید داشتیم، در واقع به هنجار داریم.)

تعریف ارزش‌های اجتماعی آن دسته از پدیده‌های مطلوب و خواستنی هستند که مورد توجه و پذیرش اند و افراد یک جامعه به آن‌ها گرایش و تمایل دارند.

مثال عدالت، امنیت، سعادت و آزادی

نکته !

اگر کنش اجتماعی نباشد، هیچ هنجاری شکل نمی‌گیرد و هیچ یک از ارزش‌های اجتماعی محقق نمی‌شود.

• فردی به تنهایی و با صدای دلخواه در اتاقی مطالعه می‌کند. حال اگر شخص دیگری وارد اتاق شود، مطالعه تبدیل به کنش اجتماعی می‌شود و پای ارزش‌ها و هنجارها به میان می‌آید. حال فرد برای رعایت حقوق دیگری (تحقق یک ارزش) باید آرام مطالعه کند. (پیدایش یک هنجار)

نکته !

ارزش‌ها از جنس هدف و مقصود و هنجارها از جنس وسیله و راه رسیدن به ارزش‌ها هستند؛ یعنی برای تحقق ارزش‌هایی مثل عدالت باید از هنجارها استفاده کرد.

ارزش (هدف)	هنجار (شیوه و روش)
نظم	وسایلمان را در جای مناسب بگذاریم.
ادب	به دیگران سلام کنیم و سلام دیگران را پاسخ دهیم.
عفت	حجاب داشته باشیم (حفظ حریم).
حجاب (حفظ حریم)	پوشش شرعی را رعایت کنیم.
ثروت	شغل مناسب داشته باشیم.

ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی از طریق کنش‌های اجتماعی تحقق پیدا می‌کنند و پدیده‌های «جامعه‌پذیری» و «کنترل اجتماعی» را ضروری می‌سازند تا ارزش‌ها و هنجارها را از طریق تعلیم و تربیت و تشویق و تنبیه به افراد منتقل کنند. تمامی پدیده‌های اجتماعی خرد و کلان به همین طریق شکل می‌گیرند. افراد با عمل کردن براساس ارزش‌ها و هنجارها، باعث تداوم و استمرار آن‌ها می‌شوند.

سؤال ؟ چرا پدیده‌های اجتماعی معنا دارند؟

پاسخ پدیده‌های اجتماعی را انسان‌ها در ارتباط با یکدیگر به وجود می‌آورند و چون افراد با آگاهی، اراده و هدف عمل می‌کنند، پدیده‌های اجتماعی معنا دارند.

• پدیده‌های اجتماعی به مرور زمان از انسان‌هایی که آن‌ها را به وجود آورده‌اند، جدا و مستقل می‌شوند تا جایی که تصور می‌شود، پدیده‌های اجتماعی مانند پدیده‌های طبیعی‌اند، یعنی انسان‌ها آن‌ها را خلق نکرده‌اند؛ در حالی که این پدیده‌ها نتیجه کنش‌های افراد و مخلوق انسان‌ها هستند.

ایستگاه سؤال ؟

شهریور ۱۴۰۰

۱ | افراد با عمل کردن براساس ارزش‌ها و هنجارها موجب تداوم و استمرار آن‌ها می‌شوند. (صحیح / غلط)

شهریور ۱۴۰۰

۲ | شیوه انجام کنش اجتماعی است.

شهریور ۹۹

۳ | ارزش‌ها و هنجارها از طریق تحقق می‌یابند.

۳. کنش‌های اجتماعی

۲. هنجار اجتماعی

پاسخ ۱. درست

سؤالات صحیح / غلط

۶۶. کنش‌هایی که در حضور دیگران ولی بدون توجه به آن‌ها انجام می‌گیرند، کنش اجتماعی‌اند. (خرداد خارج ۱۴۰۱)
۶۷. افراد با عمل کردن براساس ارزش‌ها و هنجارها، موجب تداوم و استمرار آن‌ها می‌شوند. (شهریور ۱۴۰۰)
۶۸. کنش اجتماعی فقط در حضور فیزیکی دیگران صورت می‌گیرد. (دی ۱۴۰۰ - دی ۹۸)
۶۹. با در نظر گرفتن دیگران، کنش فردی به یک کنش اجتماعی تبدیل می‌شود. (خرداد خارج ۹۹)
۷۰. اگر کنش اجتماعی نباشد، هیچ هنجاری شکل نمی‌گیرد. (شهریور ۹۸)
۷۱. کنش اجتماعی خردترین پدیده اجتماعی است.
۷۲. دانش‌آموزی که در کتابخانه مدرسه در سکوت مطالعه می‌کند، در حال انجام یک کنش فردی است.
۷۳. ارزش اجتماعی، شیوه انجام کنش اجتماعی است.
۷۴. ارزش‌ها و هنجارها از طریق تعلیم و تربیت، تشویق و تنبیه به افراد منتقل می‌شوند.
۷۵. پدیده‌های اجتماعی به مرور فرصت‌ها و محدودیت‌هایی را برای کنش‌ها و زندگی انسان‌ها ایجاد می‌کنند.

سؤالات جای خالی

۷۶. ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی از طریق تحقق می‌یابند. (خرداد ۱۴۰۱ - شهریور ۹۹)
۷۷. پدیده‌های مطلوب و خواستنی که مورد توجه و پذیرش‌اند و افراد جامعه به آن‌ها گرایش دارند، نام دارند. (خرداد خارج ۱۴۰۱)
۷۸. شیوه انجام کنش اجتماعی، است که مورد قبول افراد جامعه قرار گرفته است. (شهریور ۱۴۰۰)
۷۹. خانواده، مدرسه و گروه دوستان نمونه‌هایی از هستند. (دی خارج ۹۹)
۸۰. خردترین پدیده اجتماعی که سایر پدیده‌های اجتماعی آثار و پیامدهای آن هستند را می‌نامند. (خرداد ۹۸ - خرداد خارج ۹۸ - دی ۹۷)
۸۱. اگر نباشد، هیچ هنجاری شکل نمی‌گیرد و هیچ‌یک از مانند عدالت و امنیت محقق نمی‌شوند. (دی ۹۸)
۸۲. می‌توان گفت نوعی کنش است که با توجه به دیگران انجام می‌شود.
۸۳. فردی که در کلاس درس حاضر است اما بی‌توجه به معلم در ذهن خود رودخانه‌ای خروشان را تخیل می‌کند، در حال انجام یک کنش است.
۸۴. کنش‌های ما در ارتباط با ، و صورت می‌گیرد.
۸۵. می‌توان گفت از جنس هدف و مقصود هستند.

سؤالات چهارگزینه‌ای

۸۶. کدام گزینه به تفاوت ارزش‌های اجتماعی و هنجارهای اجتماعی اشاره دارد؟ (خرداد ۱۴۰۰ - دی خارج ۱۴۰۰)
- ۱) هنجارها از جنس هدف و مقصود هستند و ارزش‌ها از جنس وسیله و راه رسیدن به اهداف.
 ۲) ارزش‌ها شیوه انجام کنش‌های اجتماعی هستند و هنجارها پدیده‌های مطلوب که مورد توجه و پذیرش‌اند.
 ۳) ارزش‌ها از جنس هدف و مقصود هستند و هنجارها از جنس وسیله و راه رسیدن به ارزش‌ها.
 ۴) هنجارها و ارزش‌ها از طریق کنش اجتماعی تحقق می‌یابند اما راه رسیدن به اهداف نیستند.
۸۷. «شیوه انجام کنش اجتماعی که مورد قبول افراد جامعه قرار گرفته است.» نام دارد. (دی ۱۴۰۰ - شهریور ۹۸ - دی ۹۸)
- ۱) هنجار اجتماعی ۲) پدیده اجتماعی ۳) ارزش اجتماعی ۴) کنترل اجتماعی
۸۸. کدام گزینه یک کنش اجتماعی است؟
- ۱) فردی که در خیابان خلوت در حال راه رفتن است.
 ۲) دانش‌آموزی که در اتاق خود مشغول مطالعه است.
 ۳) راننده‌ای که پشت چراغ قرمز راهنمایی و رانندگی می‌ایستد.
 ۴) پسری که به دلیل پا گذاشتن بر پوست موز، زمین می‌خورد.
۸۹. کدام گزینه راه رسیدن به ارزش‌هاست؟
- ۱) کنش اجتماعی ۲) پدیده‌های اجتماعی ۳) جامعه‌پذیری ۴) هنجار اجتماعی

کشف ارتباط

۹۰. جدول زیر را کامل کنید.

هنجار (شیوه و روش)	ارزش (هدف)
.....الف.....	ادب
.....ب.....	حیا
وسایلمان را در جای مناسب بگذاریمج.....

۹۱. هریک از مثال‌های ستون سمت راست با کدام یک از مفاهیم ستون سمت چپ ارتباط دارد؟ (۲ مورد در سمت چپ اضافی است).

الف	ب
الف) افطار در کنار مزار شهدا	۱- کنش اجتماعی
ب) رعایت حق تقدم	۲- هنجار اجتماعی
ج) آزادی	۳- ارزش اجتماعی
	۴- کنش فردی
	۵- پدیده طبیعی

سؤالات پاسخ کوتاه

(خرداد خارج ۱۴۰۱)

۹۲. شیوه انجام کنش اجتماعی که مورد قبول افراد جامعه قرار می‌گیرد، چه نام دارد؟

(شهریور ۱۴۰۰ - شهریور ۹۸)

۹۳. به کنش اجتماعی و پیامدهای آن چه می‌گویند؟

(دی ۱۴۰۰)

۹۴. ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی از چه طریق تحقق می‌یابند؟

(دی خارج ۱۴۰۰ - خرداد ۹۹)

۹۵. پدیده اجتماعی چیست؟

(دی ۹۹)

۹۶. خردترین پدیده اجتماعی چیست؟

۹۷. دو نوع کنش کدام است؟ مثال بزنید.

۹۸. دو نمونه از هنجارهای اجتماعی را نام ببرید.

۹۹. سایر پدیده‌های اجتماعی، پیامد کدام مفهوم هستند؟

۱۰۰. در عبارت زیر به ترتیب موارد «الف» و «ب» به کدام مفاهیم اشاره دارند؟

«فردی به تنهایی و با صدای دلخواه در اتاق مطالعه می‌کند. حال اگر فرد دیگری وارد اتاق شود؛ فرد برای رعایت حقوق دیگران (الف) باید تا زمانی که او در اتاق حضور دارد، آرام مطالعه کند (ب).»

۱۰۱. عقاید، ارزش‌ها و هنجارها از چه طریقی به افراد منتقل می‌شوند؟

۱۰۲. ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی از چه طریقی تحقق می‌یابند؟

سؤالات پاسخ بلند

(خرداد ۱۴۰۰)

۱۰۳. آیا کنش‌هایی که در حضور دیگران ولی بدون توجه به آن‌ها انجام می‌گیرند، کنش اجتماعی‌اند؟ با مثال توضیح دهید.

(دی ۹۹)

۱۰۴. چرا بعضی مواقع افراد احساس می‌کنند پدیده‌های اجتماعی همانند پدیده‌های طبیعی هستند؟

(خرداد ۹۹ - دی خارج ۹۹)

۱۰۵. آیا کنش اجتماعی فقط در حضور فیزیکی دیگران صورت می‌گیرد؟ با مثال توضیح دهید.

(شهریور ۹۹)

۱۰۶. چرا پدیده‌های اجتماعی معنا دارند؟

(شهریور خارج ۹۸)

۱۰۷. کنش اجتماعی چیست؟ با ذکر مثال توضیح دهید.

۱۰۸. پدیده اجتماعی را تعریف کرده و دو مثال بزنید.

۱۰۹. تفاوت هنجار اجتماعی و ارزش اجتماعی چیست؟

۱۱۰. پدیده‌های اجتماعی خرد و کلان چگونه شکل می‌گیرند؟

۱۱۱. آیا پدیده‌های اجتماعی و پدیده‌های طبیعی یکسان هستند؟ (توضیح دهید).

۱۱۲. ارزش اجتماعی را تعریف کنید.

۴
بخش

پاسخ‌نامه

- ۶۱ | پیامدهای ارادی کنش: ۱ به اراده انسان‌ها یعنی خود کنشگر یا افراد دیگر وابسته‌اند ۲ خودشان کنش هستند و باید کنشگری آن‌ها را انجام دهد. ۳ احتمالی هستند؛ یعنی ممکن است انجام بشوند یا خیر.
- ۶۲ | پیامدهای غیرارادی کنش قطعی هستند؛ یعنی حتماً انجام می‌شوند ولی پیامدهای ارادی کنش احتمالی‌اند؛ یعنی ممکن است انجام بشوند یا نشوند. اگر فرد آن‌ها را اراده کند، انجام می‌شوند و اگر آن‌ها را نخواهد و اراده نکند، انجام نمی‌گیرند.
- ۶۳ | پیامدهای غیرارادی کنش، نتیجه طبیعی کنش هستند؛ یعنی لازم نیست کنشگری آن‌ها را انجام دهد و همچنین این پیامدها، قطعی هستند؛ یعنی حتماً انجام می‌شوند؛ مانند یاد گرفتن درس بعد از مطالعه.
- ۶۴ | هر کنشی آثار و پیامدهایی دارد و معمولاً انسان‌ها کنش‌های خود را با توجه به پیامدهای ارادی و غیرارادی آن انجام می‌دهند؛ زیرا انسان موجودی مسئول است و با توجه به اراده و آگاهی که دارد، اعمالی را انجام داده و مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. پس اگر انسان عملی را انجام می‌دهد باید مسئولیت آن را بپذیرد و پیامدهای آن را در نظر بگیرد.
- ۶۵ | قرار گرفتن بر سر دو راهی، اشاره به ویژگی ارادی بودن کنش دارد. کنش به اراده انسان وابسته است؛ یعنی تا خواست و اراده انسان نباشد، کنش انجام نمی‌شود.
- ۲ درس**
پدیده‌های اجتماعی
- ۶۶ | نادرست (... کنش فردی هستند).
- ۶۷ | درست
- ۶۸ | نادرست (کنش اجتماعی فقط در حضور فیزیکی دیگران صورت نمی‌گیرد).
- ۶۹ | درست | ۷۰ | درست
- ۷۱ | درست
- ۷۲ | نادرست (... در حال انجام یک کنش اجتماعی است).
- ۷۳ | نادرست (هنجار اجتماعی، شیوه انجام کنش اجتماعی است).
- ۷۴ | درست | ۷۵ | درست
- ۷۶ | کنش‌های اجتماعی | ۷۷ | ارزش اجتماعی
- ۷۸ | هنجار اجتماعی | ۷۹ | پدیده‌های اجتماعی
- ۸۰ | کنش اجتماعی | ۸۱ | کنش اجتماعی-ارزش‌های اجتماعی
- ۸۲ | کنش اجتماعی | ۸۳ | فردی
- ۸۴ | دیگران، خودمان، خلقت و خداوند متعال
- ۸۵ | ارزش‌های اجتماعی
- ۸۶ | گزینه ۳ | ۸۷ | گزینه ۱
- ۸۸ | گزینه ۳ | ۸۹ | گزینه ۴
- ۹۰ |
- ۹۱ | الف) ۱ | ۲ | ب) ۲ | ج) ۳
- ۹۲ | هنجار اجتماعی | ۹۳ | پدیده‌های اجتماعی
- ۹۴ | کنش‌های اجتماعی | ۹۵ | کنش اجتماعی و پیامدهای آن
- ۹۶ | کنش اجتماعی
- ۹۷ | فردی: مسواک زدن و راه رفتن / اجتماعی: مشورت کردن
- ۹۸ | باید به بزرگ‌ترها احترام بگذاریم - نباید در خیابان زباله بریزیم.
- ۹۹ | کنش اجتماعی و پیامدهای آن
- ۱۰۰ | الف) ارزش اجتماعی / ب) هنجار اجتماعی
- ۱۰۱ | جامعه‌پذیری و کنترل اجتماعی
- ۱۰۲ | کنش‌های اجتماعی
- ۱۰۳ | خیر؛ گاهی برخی کنش‌ها در حضور فیزیکی دیگران انجام می‌شوند اما فردی هستند؛ مانند فردی که در کلاس حضور دارد ولی بی‌توجه به اطرافیان در ذهن خود رودخانه‌ای خروشان را تخیل می‌کند.
- ۱۰۴ | پدیده‌های اجتماعی به مرور از انسان‌هایی که آن‌ها را به وجود آورده‌اند، مستقل می‌شوند و فرصت‌ها و محدودیت‌هایی را برای کنش‌ها و زندگی انسان‌ها ایجاد می‌کنند. این روند تا جایی ادامه پیدا می‌کند که افراد احساس می‌کنند پدیده‌های اجتماعی همانند پدیده‌های طبیعی هستند.
- ۱۰۵ | خیر؛ کنش اجتماعی فقط در حضور فیزیکی دیگران صورت نمی‌گیرد. وقتی راننده‌ای پشت چراغ قرمز می‌ایستد، مقرراتی را رعایت می‌کند که مورد قبول دیگران است؛ به همین سبب کنش او اجتماعی است.
- ۱۰۶ | پدیده‌های اجتماعی را انسان‌ها در ارتباط با یکدیگر به وجود می‌آورند و چون افراد با آگاهی، اراده و هدف عمل می‌کنند، پدیده‌های اجتماعی معنا دارند.
- ۱۰۷ | کنش اجتماعی نوعی کنش است که با توجه به دیگران انجام می‌شود. در این کنش، اراده و آگاهی کنشگر ناظر به دیگران، ویژگی‌ها و اعمال آن‌هاست. کنش اجتماعی خردترین پدیده اجتماعی است؛ مطالعه بدون صدا در حضور دیگران، نوعی کنش اجتماعی است.
- ۱۰۸ | به کنش‌های اجتماعی و پیامدهای آن پدیده اجتماعی می‌گویند؛ مثل بانک، مسجد، پلیس، خانواده، گروه دوستان و نمادها.
- ۱۰۹ | هنجار اجتماعی شیوه انجام کنش اجتماعی است که مورد قبول افراد جامعه است اما ارزش اجتماعی آن دسته از پدیده‌های مطلوب و خواستنی است که مورد توجه و پذیرش‌اند و افراد یک جامعه، به آن‌ها گرایش و تمایل دارند.
- ۱۱۰ | تمامی پدیده‌های اجتماعی خرد (کوچک) و کلان (بزرگ) مانند ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی از طریق کنش‌های اجتماعی تحقق می‌یابند.
- ۱۱۱ | پدیده‌های اجتماعی به مرور از انسان‌هایی که آن‌ها را به وجود می‌آورند، مستقل می‌شوند و فرصت‌ها و محدودیت‌هایی را برای کنش‌ها و زندگی انسان‌ها ایجاد می‌کنند. این روند تا جایی ادامه می‌یابد که افراد احساس می‌کنند پدیده‌های اجتماعی همانند پدیده‌های طبیعی هستند در حالی که پدیده‌های اجتماعی را انسان‌ها خلق می‌کنند و نتیجه کنش‌های افراد هستند ولی پدیده‌های طبیعی را انسان‌ها خلق نکرده‌اند.
- ۱۱۲ | ارزش‌های اجتماعی آن دسته از پیامدهای مطلوب و خواستنی‌اند که مورد توجه و پذیرش‌اند و افراد یک جامعه به آن‌ها گرایش و تمایل دارند.

ارزش (هدف)	هنجار (شیوه و روش)
ادب	به دیگران سلام کنیم و سلام دیگران را پاسخ دهیم.
حیا	پوشش شرعی را رعایت کنیم.
نظم	وسایلمان را در جای مناسب بگذاریم.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَعَجِّلْ فَرَجَهُمْ

هویت اجتماعی

(کتاب درسی علوم اجتماعی)

رشته‌های ریاضی و فیزیک - علوم تجربی - فنی و حرفه‌ای - کاردانش

پایه دوازدهم

دوره دوم متوسطه

در این جزوه متن کتاب درسی عیناً آمده است و پاسخ سؤالات امتحان نهایی از سال ۹۷ تا دی‌ماه ۱۴۰۱ در آن مشخص شده است. برای مرور سریع در شب امتحان با این جزوه می‌توانید یک بار متن کتاب درسی را بخوانید و همزمان متوجه شوید که طراح از کدام قسمت کتاب، سؤال طرح کرده است.

فهرست

- ۳ درس اول: کنش‌های ما
- ۴ درس دوم: پدیده‌های اجتماعی
- ۶ درس سوم: جامعه و فرهنگ (جهان اجتماعی)
- ۸ درس چهارم: ارزیابی فرهنگ‌ها
- ۱۰ درس پنجم: هویت
- ۱۲ درس ششم: بازتولید هویت اجتماعی
- ۱۵ درس هفتم: تحولات هویتی جامعه
- ۱۷ درس هشتم: بعد فرهنگی هویت ایران
- ۱۹ درس نهم: بعد سیاسی هویت ایران
- ۲۱ درس دهم: ابعاد جمعیتی و اقتصادی هویت ایران

۱ وقتی برای اولین بار می‌خواهید از کالایی پیچیده مانند دوربین عکاسی یا تلفن همراه استفاده کنید، به دفترچه راهنمای آن مراجعه می‌کنید ولی پس از آن، دیگر سرآبی از دفترچه راهنما نمی‌گیرید؛ مگر اینکه مشکلی پیش بیاید. چرا؟

۲ **کنش، آگاهانه است؛ یعنی کنش وابسته به آگاهی آدمی است و بدون آگاهی انجام نمی‌شود.** برای مثال، سخن گفتن یک کنش است. اگر ما آگاهی خود را نسبت به کلمات و معانی آنها از دست بدهیم، از گفتار باز می‌مانیم. از این رو فردی که از واژگان و دستور یک زبان آگاهی ندارد، نمی‌تواند با آن زبان سخن بگوید.

بخوانیم و بدانیم

تا آگاهی نباشد کنشی صورت نمی‌گیرد. آیا کنش انسان‌ها همیشه براساس آگاهی صحیح صورت می‌گیرد؟ و آیا افراد در همه موارد به آگاهی موجود در کنش‌هایشان توجه دارند و از آن با خیرند؟ در حکایت زیر تأمل کنید:

روزی شخص بزرگی که از آشنایان سقراط بود با هیجان نزد او آمد و گفت: سقراط! می‌دانی درباره یکی از شاگردانت چه شنیده‌ام؟

— سقراط پاسخ داد: لحظه‌ای درنگ کن! آیا کاملاً مطمئن آنجه می‌خواهی به من بگویی حقیقت دارد؟

— نه فقط شنیده‌ام.

— سقراط گفت: پس واقعاً نمی‌دانی خبر درست است یا نادرست! آیا آنچه می‌خواهی در مورد شاگردم به من بگویی خبر خوبی است؟

— نه برعکس!

— پس می‌خواهی خبر بدی بگویی که از آن مطمئن نیستی؟ حالا بگو ببینم آنچه می‌خواهی به من بگویی برای من سودمند است؟

فرد پاسخ داد: نه واقعاً!...

— سقراط از این پرسش و پاسخ‌ها نتیجه گرفت و گفت: اگر می‌خواهی چیزی را به من بگویی که نه حقیقت دارد، نه خوب است و نه سودمند پس اصلاً چرا آن را به من می‌گویی!

● حتماً برای شما پیش آمده که در انجام کاری بر سر دوراهی قرار گرفته باشید؛ مثل اینکه پس از برگشتن از دبیرستان، بهتر است ابتدا استراحت کنید و بعد تکالیف درسی خود را انجام دهید یا برعکس. **قرار گرفتن بر سر دوراهی، یکی از ویژگی‌های کنش را نشان می‌دهد. آن ویژگی کدام است؟ کنش، ارادی است.** کنش به اراده انسان وابسته است؛ یعنی تا اراده و خواست انسان نباشد، کنش انجام نمی‌شود. پس، برای انجام کنش علاوه بر آگاهی، اراده انسان نیز ضروری است؛ زیرا ممکن است فردی از کاری آگاه باشد اما تصمیم به انجام آن نگیرد.

۱. شهریور ۱۴۰۰ ۲. شهریور ۹۸ خراج ۳. خرداد ۹۹ خراج ۴. شهریور ۱۴۰۰ - دی ۱۴۰۰ - شهریور ۹۹ ۳

درس اول کنش‌های ما

کنش ما انسان‌ها چه ویژگی‌هایی دارد؟

تمامی مخلوقات در جهان کاری انجام می‌دهند:

هر ذره که هست، اگر غباری است در برده مملکت به کاری است

ماه به دور زمین می‌چرخد، ابرها در آسمان حرکت می‌کنند، آب در جویبار روان است، درخت برگ و بار می‌دهد، قلب می‌تپد، خون در رگ‌های آدمی جریان دارد، کشاورز به کشت و زرع می‌پردازد و دانش آموز مطالب درسی را در ذهن مرور می‌کند. به نظر شما، فعالیت‌های انسان چه تفاوتی با فعالیت‌های مخلوقات دیگر دارد؟

ما پیاده‌روی می‌کنیم، شادی می‌کنیم، مسواک می‌زنیم، درس می‌خوانیم، ورزش می‌کنیم، نقاشی می‌کشیم، نماز می‌خوانیم و فعالیت‌های دیگری انجام می‌دهیم. در زبان فارسی برای فعالیت‌های انسان، اسم‌های گوناگونی مانند کار، عمل، فعل، رفتار، کردار و کنش وجود دارد و برای انجام‌دهندگان این فعالیت‌ها نیز اسم‌های مختلفی مانند کارگر، کارمند، کارگزار، کارفرما و عامل به کار می‌رود.

در علوم انسانی به فعلیتی که انسان انجام می‌دهد، «کنش» و به انجام‌دهنده آن «کنشگر» می‌گویند.

کنش ویژگی‌هایی دارد که آن را از فعالیت سایر مخلوقات متمایز می‌کند. به نظر شما، این ویژگی‌ها کدام‌اند؟

۲

گاج

۱ **کنش‌ها ممکن است با اشتیاق یا با اکراه یا حتی از روی اضطرار و بنا به ضرورتی انجام شوند**

اما در هر حال، ارادی‌اند. حتی فردی که از خطر می‌گریزد، با اراده خود این کنش را انجام می‌دهد؛ او می‌توانست بماند، با خطر روبه‌رو شود یا...

۲ **آیا فعالیت‌هایی مانند ضربان قلب، گردش خون، بسته شدن ناخودآگاه چشم در مواجهه با خطر، کنش محسوب می‌شوند؟ چرا؟**

۳ **فردی از میان جمع برمی‌خیزد و پنجره اتاق را باز می‌کند. اگر از او بپرسید چرا این کار را کردی، چه می‌گویی؟**

۴ **کنش، هدف‌دار است.** پرسش «چرا چنین کاری کردی؟» را می‌توان از هر کنشگری پرسید؛ زیرا انسان فعالیت‌های خود را با قصد و هدف خاصی انجام می‌دهد، اگرچه ممکن است همیشه به آن هدف نرسد.

۵ **آیا انسان‌های مختلف از انجام کنش‌هایشان، هدف‌های یکسانی دارند؟**

۶ **با توجه به این ویژگی‌ها، کنش انسان - برخلاف فعالیت سایر مخلوقات - «معنادار» است.** انسان‌ها با توجه به معنای کنش خود، آن را انجام می‌دهند؛ مثلاً وقتی دانش‌آموزی در کلاس، دستش را بالا می‌آورد، این کار را آگاهانه، ارادی و هدف‌دار انجام می‌دهد و معنای آن اجازه خواستن از معلم است. معلم نیز در صورتی می‌تواند به او پاسخ مناسب بدهد که معنای کنش او را بیابد.

انسان‌ها در انجام کنش به معنای آن توجه دارند.

گفت‌وگو کنید

● بوق زدن راننده، یک کنش است. درباره معنای مختلف آن با یکدیگر گفت‌وگو کنید.

● یک رسم رایج در منطقه یا محله زندگی خودتان را بیابید و درباره معنای آن گفت‌وگو کنید.

۱. خرداد ۱۴۰۱ خراج - شهریور ۱۴۰۰ - دی ۱۴۰۰ خراج ۲. دی ۱۴۰۰ - خرداد ۹۹ خراج ۳. شهریور ۹۹ - شهریور ۹۸ - دی ۹۸ خراج ۴. خرداد ۹۹ خراج ۵. دی ۱۴۰۰ خراج ۶. دی ۱۴۰۱ - دی ۹۹

۴

کنش ما چه آثار و پیامدهایی دارد؟

مذتی از شروع کلاس سپری شده است. همه به درس توجه دارند. ناگهان دانش‌آموزی درمی‌زند و اجازه ورود می‌خواهد. کنش او چه تغییری در کلاس ایجاد می‌کند؟ درباره آثار و پیامدهای کنش او گفت‌وگو کنید. آیا می‌توانید این پیامدها را دسته‌بندی کنید؟ به نظر شما، شناخت آثار و پیامدهای کنش انسان چه اهمیتی دارد؟

هر کنشی آثار و پیامدهایی دارد. آیا پیامدهای کنش نیز همانند خود کنش، آگاهانه و ارادی‌اند؟

۱ **برخی از پیامدهای کنش به اراده انسان‌ها، یعنی خود کنشگر یا افراد دیگر، وابسته‌اند.** به همین سبب به آنها «پیامدهای ارادی» می‌گویند. این دسته از پیامدها خودشان کنش هستند و باید کنشگری آنها را انجام دهد.

دانشجویی کتاب درسی خود را مطالعه می‌کند و در پی آن، اولاً به سؤالات امتحانی پاسخ می‌دهد؛ ثانیاً استاد، متناسب با تلاش این دانشجو به او نمره می‌دهد. پاسخ دادن به سؤالات امتحانی و نمره دادن استاد، پیامدهای ارادی کنش مطالعه کردن است که اولی به اراده خود او و دومی به اراده دیگری وابسته است.

فردی سلام می‌کند. پاسخ دادن یا پاسخ ندادن او پیامد ارادی کنش او محسوب می‌شود که به اراده جواب‌دهنده سلام وابسته است.

۲ **اما همه پیامدهای کنش این‌گونه نیستند؛ یعنی به اراده انسان‌ها بستگی ندارند.** به این پیامدها «پیامدهای غیرارادی» می‌گویند. این دسته از پیامدها، کنش نیستند که لازم باشد کنشگری آنها را انجام دهد بلکه نتیجه طبیعی کنش‌اند.

وقتی شما پنجره‌ها را باز می‌کنید، هوای کلاس عوض می‌شود. فردی که وضو می‌گیرد، دست و صورتش پاکیزه می‌شود.

پیامدهای کنش

۱. دی ۱۴۰۰ خراج ۲. شهریور ۱۴۰۰ - دی ۹۷ خراج ۳. خرداد ۱۴۰۱ خراج ۴. دی ۹۷ خراج ۵. دی ۱۴۰۱ خراج ۶. دی ۱۴۰۱ - دی ۹۹

۵

۱ پیامدهای غیرارادی کنش قطعی هستند؛ یعنی حتماً انجام می‌شوند ولی پیامدهای ارادی کنش احتمالی‌اند؛ یعنی ممکن است انجام بشوند یا نشوند. اگر فرد آنها را اراده کند، انجام می‌شوند و اگر آنها را نخواهد و اراده نکند، انجام نمی‌گیرند.

۲ معمولاً انسان‌ها کنش‌های خود را با توجه به پیامدهای ارادی و غیرارادی آنها انجام می‌دهند و از انجام برخی کنش‌ها، به دلیل پیامدهای نامطلوبشان، خودداری می‌کنند.

چه خوب است که شما هم در کنش‌هایتان تأمل کنید و ببینید تا چه اندازه به این امر مهم توجه کرده‌اید.

بخوانیم و بدانیم

فردی با اصرار از رسول اکرم ﷺ پندی خواست.
پیامبر ﷺ به او فرمود: «اگر بگویم چه کار می‌بندی؟»
آن فرد پاسخ داد: «بله یا رسول الله!»
پیامبر ﷺ سه بار همین سؤال را از او پرسید و از او قول گرفت و توجه او را به مطلبی که می‌خواست بگوید، جلب کرد. سپس به او فرمود:
«هرگاه تصمیم به کاری گرفتی، اول در نتیجه و عاقبت آن کار تأمل کن؛ اگر دیدی نتیجه و عاقبتش صحیح است، آن را دنبال کن و اگر دیدی عاقبتش گمراهی و تباهی است، از تصمیم خود صرف نظر کن.»
آب این جوی به سرچشمه نمی‌گردد باز بهتر آن است که غفلت نکنیم از آغاز

هم‌اندیشی کنید

- آیه «آدمی در گرو عمل خویش است» (مدثر: ۳۸) را تحلیل کنید.
- پیامدهای ارادی و غیرارادی هریک از کنش‌های زیر را مشخص کنید.

پیامدهای غیرارادی	پیامدهای ارادی		کنش
	وابسته به اراده دیگری	وابسته به اراده کنشگر	
تندرستی	مورد تحسین و تشویق دیگران قرار گرفتن	ورزش حرفه‌ای و ورزشکار حرفه‌ای شدن	ورزش کردن
آسیب و بیماری	مورد نکوهش و بازخواست دیگران قرار گرفتن	ترک آن یا معنادار شدن به آن	سیگار و قلیان کشیدن
			رعایت حیا
			کنترل خشم

۱. دی ۹۹ - شهریور ۹۸ - دی ۹۸
۲. خرداد ۱۴۰۵ - خراج - دی ۹۸

گاج

کنش‌ها انواعی دارند. برخی از آنها فردی و برخی اجتماعی‌اند. ۱ کنش اجتماعی نوعی کنش است که با توجه به دیگران انجام می‌شود. ۲ در کنش اجتماعی، اراده و آگاهی کنشگر ناظر به دیگران، ویژگی‌ها و اعمال آنهاست.

۳ کنش اجتماعی فقط در حضور فیزیکی دیگران صورت نمی‌گیرد. ۴ وقتی راننده‌ای پشت چراغ قرمز می‌ایستد، مقرراتی را رعایت می‌کند که مورد قبول دیگران است. به همین سبب، کنش او اجتماعی است. رعایت قوانین راهنمایی و رانندگی در نیمه‌شب و به دور از چشم دیگران و حتی دوربین‌های مخفی نیز یک کنش اجتماعی است.

۵ به نظر شما، کنش‌هایی که در حضور دیگران ولی بدون توجه به آنها انجام می‌گیرند، کنش اجتماعی‌اند؟ ۶ برای مثال، فردی که در کلاس درس حضور دارد ولی بی توجه به اطرافیان در ذهن خود رودخانه‌ای خروشان را تخیل می‌کند، کنشی اجتماعی انجام داده است؟

■ برخی کنش‌ها در حضور دیگران انجام نمی‌شوند اما اجتماعی‌اند. در مقابل، برخی کنش‌ها با اینکه در حضور دیگران انجام می‌شوند، فردی هستند.

- ۱. خرداد ۹۹ - خراج
- ۲. شهریور ۹۸ - خراج
- ۳. دی ۱۴۰۰ - دی ۱۴۰۰ - خراج - دی ۹۸
- ۴. خرداد ۹۹ - دی ۹۹ - خراج
- ۵. خرداد ۱۴۰۵ - خراج - دی ۱۴۰۵
- ۶. خرداد ۱۴۰۰ - خراج

درس دوم پدیده‌های اجتماعی

کنش اجتماعی چیست؟

ما به دوست خود سلام می‌کنیم یا پاسخ سلام او را می‌دهیم. با ورود معلم به کلاس از جابری می‌خیزیم. هنگام سوار شدن به اتوبوس، حق تقدم را رعایت می‌کنیم و به همدیگر تعارف می‌کنیم. هنگام گفت‌وگو، به حرکات و سخنان طرف مقابل توجه می‌کنیم. با یکدیگر همکاری یا رقابت می‌کنیم. به دیدار بستگان می‌رویم و جویای احوالشان می‌شویم. به نظر شما ویژگی مشترک این کنش‌ها چیست؟

موقعیتی را در نظر بگیرید که به تنهایی مشغول خوردن غذا هستیم؛ دوستی وارد می‌شود. چه تغییری در کنش ما رخ می‌دهد؟ لباس پوشیدن ما در موقعیت‌های مختلف، متفاوت است؛ ما در پوشیدن لباس، دیگران را در نظر می‌گیریم. با در نظر گرفتن دیگران، کنش فردی ما به یک کنش اجتماعی تبدیل می‌شود. منظور از کنش اجتماعی چیست؟

■ کنش اجتماعی خردترین پدیده اجتماعی است.